

Жебчук Р.Л.

к. е. н, асистент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Україна),

інтерн Факультету публічної економіки і адміністрування

Краківський економічний університет (Польща)

БАЗИСИ РОЗРАХУНКУ ПОТЕНЦІАЛУ МІСТ ТА ЇХ РІЛЬ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Людина є суспільною істотою. З давніх давен люди об'єднуються для спільного проживання, первинно для створення родини, а далі роду, спільноти і громади. З часом, у зв'язку з необхідністю обміну формуються перші осередки співпраці між громадами, так звані поліси.

В ХХІ столітті ми вже говоримо про села, малі, середні і великі міста, про метрополії і мегаполіси. Ці сучасні елементи країн є не лише крапками на мапі світу, але й важливими місцями людської взаємодії. Як зазначає Джейн Якобс (Jane Jacobs) в своїй праці "Смерть і життя великих американських міст" (The Death and Life of Great American Cities) міста стали "гігантськими лабораторіями проб і помилок, успіхів і невдач в урбаністиці і архітектурі [1]. Великі міста – це місця з фантастичною динамікою, що є сприятливим середовищем для життєвих планів тисяч осіб". Це все свідчить про зростаюче значення міст і, відповідно, зростаючу потребу в дослідженні їх динаміки і перспектив розвитку, їх потенціалу.

На нашу думку, якщо розглядати країну як живий організм, то тоді містам треба віддати роль «суглобів» в економічному русі регіонів і держав. Оскільки розглядаючи їх як ключові вузли, в поєднанні з дорожньою інфраструктурою, міста забезпечують "рух" як "цілого організму" – держави, так і окремих "його частин" – регіонів.

Проте чи насправді міста настільки важливі? Які аргументи на користь їх істотної ролі? В чому криється потенціал міст і як його розрахувати? Спробуємо надати кілька аргументів на користь ролі міст. Водночас, з огляду на сучасні процеси глобалізації почнемо нашу аргументацію зі світового рівня. Так, відповідно до даних ООН (UN – Habitat) [2] чисельність урбанізованого населення постійно зростає.

Таблиця 1

Населення найбільших міст світу в 2015 р.

	Місто	Країна	Населення
1.	Токіо	Японія	33,200,000
2.	Нью Йорк	США	17,800,000
3.	Сан Пауло	Бразилія	17,700,000
4.	Сеул	Південна Корея	17,500,000
5.	Мексико-сіті	Мексика	17,400,000
6.	Осака	Японія	16,425,000
7.	Маніла	Філіппіни	14,750,000
8.	Мумбаї	Індія	14,350,000
9.	Делі	Індія	14,300,000
10.	Джакарта	Індонезія	14,250,000

Населення десяти найбільших міст світу, як бачимо з *табл. 1*, у 2015 р. склало 177,7 млн. осіб, близько 2,4% загальносвітової кількості [3], або ж в чотири рази більше, ніж населення України за той же рік.

Urban population (% of total)

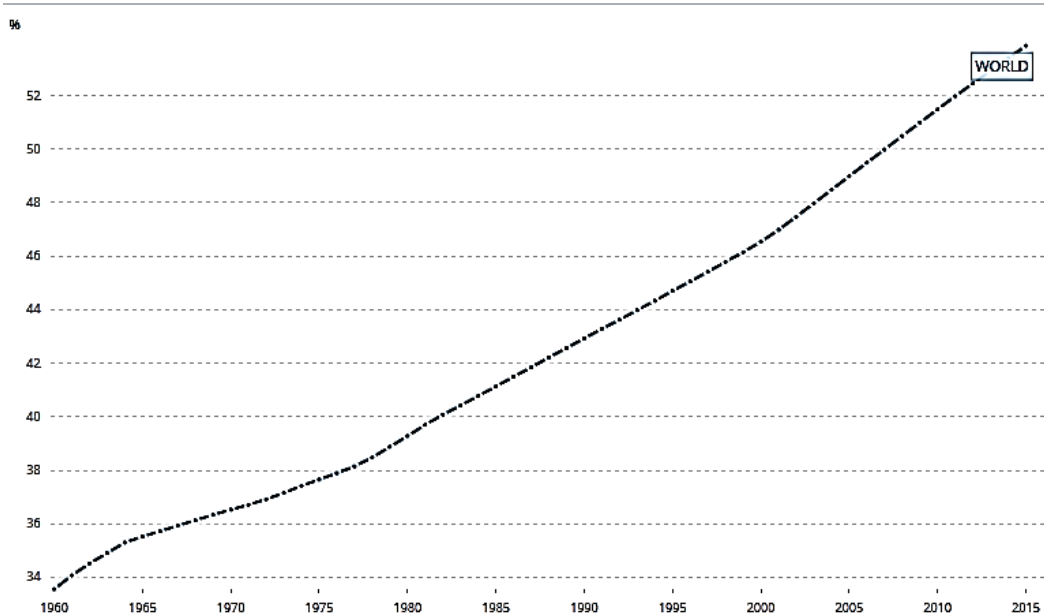

Рис. 1. Кількість урбанізованого населення світу 1960-2015 рр.

Одночасно, варто зазначити, що за даними Світового банку в 2015 р. загальна чисельність людей, що проживають на міських територіях складала 3,943 млрд. осіб, що становить 53,85% загального населення Землі (див. **рис.1**) [4]. Також, як бачимо з

рисунку, даний показник має стійку тенденцію до зростання на відрізок часу з 1960 по 2015 рр., що свідчить про зростаючу роль міст на світовій арені. Проте варто зазначити, що кількість людей, що мешкають на міських територіях перевищила кількість сільського населення відносно недавно (на відрізок 2005-2010 рр.), що свідчить про розвиток процесу урбанізації у світі і зростаючий інтерес людей до життя на територіях такого типу. Або ж скоріше процес збільшення населення світу невідворотно веде до розвитку процесу урбанізації. На основі цього формуємо припущення щодо наявності тенденції зростання ролі міст в соціально-економічному розвитку територій за останні 5-10 років.

Ведучи мову про окремі країни, зазначимо, що в країнах Великої десятки (G10) відповідно даних ООН [5], як бачимо з табл. 2, також переважає населення міських територій. Найвищий даний показник в Бельгії (98%), а в середньому він складає 83,8%.

Таблиця 2

**Населення країн G10, що проживало на урбанізованих
територіях у 2015 р.**

№ п/п	Країна	% урбанізованого населення
1.	Бельгія	98
2.	Велика Британія	83
3.	Італія	69
4.	Канада	82
5.	Нідерланди	90
6.	Німеччина	75
7.	США	82
8.	Франція	80
9.	Швеція	86
10.	Японія	93

Водночас, ведучи мову про країни Східної Європи, треба зазначити, що за даними ООН (табл. 3) до найбільших міст цієї групи переважно належать столиці. Тут живуть від 4,5% (Варшава, Польща) до 20,9% (Мінськ, Білорусія) загальної чисельності населення країни.

Таблиця 3

Населення країн Східної Європи в 2016 р. [6]

Країна	Місто	Статистична концепція	Населення (тисяч осіб)			Частка населення міста в загальній кількості населення / міського населення країни в 2016 р., %	
			2000	2016	2030	Всього	Міське
Білорусія	Мінськ	Міська агломерація	1 700	1 925	1 942	20.9	27.1
Болгарія	Софія	Міська агломерація	1 128	1 230	1 230	17.4	23.5
Чехія	Прага	Місто	1 172	1 324	1 437	12.2	16.8
Угорщина	Будапешт	Місто	1 787	1 712	1 811	17.3	24.2
Польща	Варшава	Місто	1 666	1 727	1 791	4.5	7.5
Румунія	Бухарест	Місто	1 949	1 865	1 939	8.7	15.8
Україна	Київ	Місто	2 606	2 966	3 038	6.7	9.6

Водночас, здійснюючи своє дослідження, ми базувались на офіційних статистичних даних, як міжнародних організацій, так і національних статистичних органів щодо кількості населення міст та країн. Проте чи можна сказати, що саме цей показник визначає реальну кількість людей, що проживають у містах? Адже, зокрема, українська статистика бере до уваги кількість осіб, що офіційно зареєстровані в місті.

Як свідчить життєва практика не всі з цих “зареєстрованих” осіб проживають у місті. Водночас, також не враховуються особи, які з огляду на працю чи інші життєві обставини проживають у місті, але не мають офіційної реєстрації як його мешканці. Відтак, постає питання про те, як розрахувати людський потенціал міста, беручи до уваги реальну чисельність населення, що проживає в ньому.

На нашу думку, шляхом до вирішення вказаного завдання може слугувати підхід до розрахунку кількості мешканців на основі показників споживання. Зокрема, з огляду на

базову фізіологічну потребу, основою для розрахунків тут можуть слугувати показники використання води мешканцями міста.

Зокрема, першим способом може бути розрахунок кількості мешканців міста шляхом ділення загального обсягу спожитої мешканцями міста води на законодавчо встановлений норматив споживання води на 1 особу. Проте слабкістю даного методу може бути завищення чи заниження встановлених нормативів і відповідно їх нереалістичність. З огляду на це, пропонуємо як ще один з підходів до обрахунку кількості населення міста використати розраховану нами норму споживання води на одного мешканця.

Зокрема, за основу пропонуємо взяти показник кількості населення міста визначений на основі останнього офіційного перепису населення. Норматив споживання води, у цьому випадку розраховуємо як ділення офіційного показника загального обсягу спожитої води мешканцями міста на встановлену під час перепису чисельність населення міста. Отриманий в результаті розрахунків показник може бути використаний для подальших розрахунків потенціалу міста. Апробація запропонованих підходів та можливість їх практичного використання буде предметом наших подальших досліджень.

Список літературних джерел

1. Jacobs, Jane [1969], The Economy of Cities. New York: Random House Inc.
2. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) Urbanization and Development: Emerging Futures World Cities Report 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wcr.unhabitat.org/wp-content/uploads/2017/02/WCR-2016-Full-Report.pdf>
3. The World Population Prospects: 2015 Revision [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/publications/world-population-prospects-2015-revision.html>
4. Офіційний портал Світового банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/topic/urban-development?end=2015&start=1960>
5. World Population Prospects. United Nations Data Booklet [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2015_DataBooklet.pdf
6. UN.The World's Cities in 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2016_data_booklet.pdf